

FUNDACIÓ BLANQUERNA 28 ABRIL 2011

PREGÓ DE PASQUA

David Jou

**Catedràtic de Física a la Universitat Autònoma de Barcelona,
i patró de la Fundació Joan Maragall**

Descriure la Pasqua sempre és difícil, i la millor manera de fer-ho és anar directament als Evangelis. En escriure el text de la Passió de La Selva del Camp, vaig imaginar que Maria Magdalena, primer testimoni de la Resurrecció, s'adreçava als espectadors amb aquestes paraules:

“Vaig tornar altra vegada al sepulcre, corrent. I vaig veure una ombra en la llum de l'alba. Vaig tenir un ensurt; creia que era un soldat. Però em va dir: “Dona, per què plores? Qui busques?”. En sentir que la veu era sol·lícita, i pensant-me que era l'hortolà d'aquell lloc, li vaig dir: “Senyor, si te l'has emportat tu, digues-me on l'has posat, i jo mateixa me l'enduré”. I ell em va dir: “Maria!”. Llavors vaig saber que era Ell. El cos que jo anava a ungir i amortallar estava davant meu, dret, resplendent, transfigurat, sereníssim. M'hi vaig atansar i me li vaig abraçar. Però em digué, suaument: “Deixa'm”. I no em va doldre. Tota jo cabia en la seva presència, tota jo em sentia inundada d'Ell, cridada vers Ell pel meu nom i en la meva totalitat. No era tornar-lo a veure altra vegada en el temps, com sempre que l'havia vist, sinó entrar de cop, a través d'Ell, en un temps nou, en una llum nova, en un paradís més gran que tot l'amor que jo havia conegut i que totes les paraules que m'havien transformat. Com podria expressar-vos el que vaig sentir? Si us costa parlar de l'amor quan fa el ple, si us costa expressar l'èxtasi de la felicitat i l'atuïment de la sorpresa, si sentir el vostre nom en veu de la persona que estimeu us fa sentir tanta joia i no sabeu com dir-la, ¿per què voleu que us en parli? Vosaltres ho sabeu i jo no ho sé dir amb prou força. ¿Per què voleu, doncs, que us en convenci? Jo ja tinc la meva plenitud; la meva nova realitat és el desbordament; sé què vol dir haver estat salvada”.

Quantes vegades el Ressuscitat ens ha dit “Deixa'm”, “Noli me tangere”, com a Maria Magdalena, quan l'hem volgut abraçar i palpar i estrènyer i demostrar, i s'ha situat més enllà del que podem abastar amb els sentits i amb la ment!. “I no em va doldre. Tota jo cabia en la seva presència”: això és el que podem tenir de la Resurrecció, una presència renovadora i desbordant, no tant de Déu en nosaltres com de nosaltres en Déu; no una possessió estrictament racional, no una certesa dominada per la nostra capacitat observacional i demostrativa, sinó una nova realitat, un temps nou que supera tota la nostra experiència del temps.

Aquí parlaré de tres vessants de la Resurrecció, relacionats amb l'enigma del temps: la Resurrecció com a fet misteriós, com a experiència personal, i com a nova creació o, en altres paraules, com a superació del passat, com a profunditat del present, i com a desbordament del futur. El temps dels rellotges, tan útil i precís i revelador per a tants aspectes de la vida, és insuficient per descriure la nostra experiència de la realitat: quin rellotge ens diu la plenitud del temps, el sentit de la vida, la intensitat d'un instant? La Resurrecció, en la seva intensitat pròpia, en la seva fulguració única, en la seva singularitat abassegadora, fa esclatar les nostres categories temporal, espacials i materials, i les obre a una dimensió nova.

El fet misteriós: la superació del passat

La Resurrecció està fora del temps històric però és alhora el centre i la plenitud de la història; això no és cap contradicció ni paradoxa: el centre d'un cercle no forma part del cercle, però defineix i regeix i situa el cercle en la seva globalitat. Tal com el centre del cercle no en singularitza un punt concret, sinó que es refereix simultàniament a tots els seus punts, la Resurrecció no fa retrocedir en el temps fins a un moment històric concret, passat i qüestionable, sinó fa comprendre i viure la profunditat de qualsevol instant, il·luminat per la densitat d'aquell esdeveniment únic.

L'actualització constant de la Resurrecció dóna validesa permanent al seu significat. Per a Sant Joan de la Creu, no hi ha silenci de Déu: la Resurrecció de Crist va ser la Resposta definitiva a la pregunta humana incessant davant el mal i la mort: el mal i la mort no tindran la darrera paraula, no posaran fi a l'amor ni negaran el sentit de la història. Si aquella Resposta va suposar la Vida i Passió de Crist, seria devaluar-la exigir que es repetís cada vegada que ens fes falta, i deixar-la de costat quan ja no ens en fes, a la mesura arbitrària de l'angoixa o l'eufòria de cadascú. La Paraula ja va ser pronunciada: el silenci que tantes vegades experimentem –en l'angoixa, en el dolor, en el mal, en la mort– no és pas per falta de Veu, sinó per falta d'atenció, d'oïda, de memòria. La Resurrecció no fou una resposta en el passat i per al passat, sinó una presència viva en cada instant del present.

Així, quan ens preguntem què vol dir la Resurrecció, anem molt més enllà de la sortida radiant i sorprenent d'un cos de la seva tomba, i ens sentim arrossegats cap al significat del món. Vaig intentar expressar-ho en el següent poema, publicat ja fa anys, i que em plau compartir ara amb vostès:

Pasqua

On porta, el món?
Al fred, a la mort, a la fosca?
Què vol dir, ressuscitar?
¿Que el cos torni a sortir de la tomba,
amb vida altra vegada,
potser resplendent,
o deixar-se acollir confiadament
en una memòria divina i exaltada?
Les millors paraules, els millors moments,
els grans amors, la tendresa insondable,
allò inimaginable,
¿viuran finalment en un àmbit diví?
O quina altra plenitud inexpressable,
quin altre acolliment, quin altre destí?
¡Quin gust de porta oberta,
aquesta Paraula que promet i desconcerta,
aquest abandonar-se a la força d'existir!
En una alba màgica, en una llum incerta,
el que havia de ser tomba floreix com un jardí.

L'experiència personal: la profunditat del present

La meditació sobre la Resurrecció té, des de la perspectiva de l'experiència personal, dos grans aspectes: la joia i el misteri. Prendre's seriosament la Resurrecció va més enllà de celebrar la plenitud d'una nit de primavera, però no és incompatible amb aquesta celebració. La sensualitat i el misteri són dos grans naufragis de la raó, interpretant el concepte de naufragi no com a asfíxia i anorreament, sinó com a immersió involuntària i desamparada en una realitat molt més gran i potent de la que podem controlar amb la força o la raó. En els vertígens de la sensualitat, la raó se sent superada per un esclat de la presència exterior, se sent seduïda hipnòticament per la dansa de les flames, el reflex de la lluna en les ones, l'olor de les flors o de l'encens, el ritme dels timbals o l'harmonia de tonades subtilíssimes, el tacte d'una carícia: la revelació immediata i poderosa de l'inefable. En aquest sentit, el naufragi de la raó en el misteri de la Pasqua és proper al naufragi de la raó en l'oceà de la sensualitat: densitat de joia, plaer que corrobora un sentit, alteritat que dóna plenitud. Cada àtom nostre és germà de milers de milions de partícules de llum: la pura consciència d'aquesta sorprenent dada científica fa versemblant la idea de cos gloriós; de fet, en la seva inèrcia, a la seva manera, l'existència de la matèria ja és, en si mateixa, gloriosa; més ho és, encara, en un cos contemplat amorosament; i més, encara, si el contemplador, el contemplat i la contemplació tenen naturalesa divina.

Sabem que el temps es contreu o es dilata, s'alenteix o s'accelera, per a cada persona, en cada experiència concreta. Hi ha moments d'una gran densitat, que impregnen de sentit la totalitat de la vida, i modifiquen per sempre els valors i les preferències, i llargs períodes rutinaris que llisquen i s'escolen sense deixar rastre. És racionalment versemblant, i no tan sols una intuïció poètica, que el temps pugui tenir instants singulars, en el sentit científic de singularitat, és a dir, de densitat infinita, de novetat incomparable. Creure en la Resurrecció no és tan sols acceptar una narració llunyana; és, també, haver-ne fet, a distància, l'experiència, tot vivint moments eterns, en què el present revela una profunditat vertiginosa. En l'univers, les singularitats físiques –d'energia, de matèria– no són directament observables, sinó que estan voltades pel que anomenen un horitzó d'esdeveniments, en el qual el temps s'atura. Aquesta analogia física –pur balbuçig metafòric– es pot afegir amb força pròpia a les imatges poètiques que s'han emprat tantes vegades per referir-se al misteri de la Resurrecció: una realitat infinita, una singularitat de sentit, velada per una suspensió de la temporalitat.

En el poema següent em refereixo a l'experiència de moments eterns o, expressat potser amb més propietat, a l'experiència de suspensió o cessació del temps, que fa que l'esdeveniment de la Resurrecció pugui ser vist com una possibilitat emocionalment incandescent i intel·lectualment respectable, sense deixar de ser irreductiblement misteriosa:

Pasqua de Resurrecció

He viscut, aquí mateix, moments eterns,
he ressuscitat ara i aquí
–no pas en una eterna durada però sí
en una lluminosa intensitat–;
per això sé que podrà ser altres vegades,
no pas creient quelcom d'incomprensible,
ni donant crèdit, solament, a veus interposades,
sinó havent-ho viscut amb claror que enlluernava,
en el do d'una abundància feliç, paradoxal.

Ah plenitud vertiginosa i pura
–no pas una promesa allunyada i futura,
ni una festa sense límit ni final–,
sinó intensitat immensa en mi i enllà de mi!
He sentit, inefable, l'embriaguesa del diví,
i en ella una ventada subtil i universal.

La nova Creació: el desbordament del futur

La Resurrecció de Crist és més que un miracle: és una nova creació, una refundació del món, un ordre còsmic nou, un esquinçament del temps i de l'espai, una reescriptura de la matèria, una singularitat epifànica. La Resurrecció forma part d'una lògica de la Creació: del no-res metafísic i biològic de la mort, la creació d'una vida totalment nova; del no-res moral de la injustícia, la creació d'un ordre nou des del perdó; del no-res vital del dolor físic, la creació d'un cos gloriós. Però, a més d'això, la Resurrecció, per a tenir un sentit ple, ha de tenir una dimensió còsmica, ja que, segons la cosmologia actual, tot apunta a que dintre d'uns tres mil milions d'anys no quedarà vida sobre la Terra, i que dintre d'uns cent mil milions d'anys, no quedarà vida enlloc de l'univers. El nostre univers, doncs, no és lloc de vida eterna, no és espai per a "un cel nou i una terra nova", com tampoc no ho és el nostre cos.

Si ja se'ns fa inimaginable una Resurrecció en el nostre univers, com podem imaginar, a més, una dimensió còsmica de la Resurrecció? És fàcil, avui, imaginar altres universos completament diferents del nostre: només de llum, o només d'hidrogen diluït, o només de forats negres. Més sorprenent és imaginar un univers tan ben ajustat per l'existència de vida, encara que sigui tan sols per unes desenes de milers de milions d'anys, com el nostre. Però sembla que avui sigui més fàcil creure en molts universos sense sentit, que en un univers amb sentit. Què deu tenir la idea de sentit perquè costi tant d'acceptar-la amb naturalitat?

Imaginem que la Resurrecció hagués estat –i seguís essent– una nova creació de l'univers, d'un univers, potser, paral·lel o ortogonal al nostre, tan imperceptible als nostres ulls i aparells com ho serien els altres hipotètics universos que imagina, especulativament, la física. Quin paper jugarien, en el nou hipotètic univers, el temps i l'espai, la matèria, la vida, la mort? Quina mena de lleis tindria la nova creació, que permetessin imaginar-hi una vida eterna? Si l'espai i el temps són relacions entre realitats parcials limitades, quin sentit tindrien en una realitat de realitats il·limitades? Quina falta hauria fet l'existència del nostre univers i de nosaltres? No hauríem pogut existir directament en la ment de Déu sense passar pel nostre univers espacial, temporal, material? Imaginat des d'aquesta perspectiva, potser una part del sentit del nostre univers és la llibertat, l'univers com a altre de Déu i no com a emanació o somni de Déu, la possibilitat de nosaltres com a presències autònomes, fosques, rebels, i no com a autòmats de Déu.

En aquestes fronteres especulatives, el com és molt menys rellevant que el perquè o, en altres paraules, mecanisme i crònica ja no compten, ja no són la resposta a la pregunta definitiva. L'exploració científica de la minuciositat desbordant del món porta a milers de preguntes especialitzades, seductorament apassionants però irrellevants pel que fa a la qüestió essencial, central, fundacional, del sentit. Algunes teories físiques postulen que en anar vers l'infinitèsim d'un univers anem cap a l'infinit d'un univers dual. Si pensem en termes de sentit i d'amor, la Resurrecció ens diu que l'anorreament de la vida pot desembocar en la suprema fusió amb el sentit diví de l'univers, en una obertura total a una realitat més gran que la imaginable.

Així com la cosmologia física ens parla d'una realitat ternària constituïda per energia, matèria i informació, la cosmologia religiosa sembla parlar-nos d'una triple Creació; a l'inici, contra el no-res; en la culminació, contra el mal; en la consumació, contra la fi. La raó enamorada dels orígens no és tan sols pura passió de la racionalitat físicomatemàtica sinó explosió cap enfora, donació, sobreabundància, acolliment, espera.

Triplement creat

Triplement creat, el món:
en el començament, contra el no-res;
en la culminació, contra el mal;
en la consumació, contra la fi
–Pare, Fill, Esperit Sant, diem alguns,
per dir-ho amb paraules ja dites i gastades
però que encara criden a desbordament,
si intueixes obscurament què volen dir–.
I una sola plenitud en marxa:
la ventada de l'amor
impulsant la matèria, agitant l'energia,
fecundant la informació,
arrossegant partícules, galàxies, estrelles, planetes, vida,
salvant allò que ens ha semblat perdut,
allò que dolorosament hem vist truncat,
allò que té, enllà de nosaltres, un sentit més profund
que el que sembla tenir als ulls que només miren en l'espai,
a l'amor que lluita amb impotència contra el temps.
Aquesta força creadora que no s'exhaurí fent el món,
que no es cansa d'esperar-nos,
que no deixarà que el mal tingui l'última paraula.

Des del misteri de Pasqua de què hem estat parlant, desitjo que, en un moment o altre, cadascú de vostès pugui dir-se íntimament, lliurement, convençudament, amb la sensació que expressa la seva veritat: “Jo ja tinc la meva plenitud; la meva nova realitat és el desbordament; sé què vol dir haver estat salvada”. I que aquest desbordament es tradueixi en convicció, en acció, en il·lusió, en servei, en felicitat, en plenitud, al llarg de les seves vides. Bona Pasqua.

28 d'abril de 2011